

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2025. № 2.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.2.4>

УДК 65.018:338.242

Л. А. Траченко,

*д. е. н., професор, професор кафедри підприємництва та туризму
Навчально-наукового інституту інформаційних технологій та інноваційного
підприємництва, Одеський національний морський університет*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5505-1345>

ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ЯК ЗАСІБ ПОЛІПШЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МОРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ

L. Trachenko,

*Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of
Entrepreneurship and Tourism, Educational and Scientific Institute of Information
Technologies and Innovative Entrepreneurship,
Odesa National University of Maritime*

IMPLEMENTATION OF QUALITY MANAGEMENT SYSTEMS AS A MEANS OF IMPROVING THE ACTIVITIES OF MARITIME TRANSPORT ENTERPRISES

Статтю присвячено питанням формування та впровадження систем управління якістю в контексті вимог міжнародного стандарту ISO 9001:2015 на підприємствах морського транспорту для поліпшення їх діяльності.

Обґрунтовано необхідність формування систем управління якістю в контексті вимог міжнародного стандарту ISO 9001:2015 на підприємствах як новий підхід ведення господарювання та їх адаптації до впливу факторів зовнішнього середовища в умовах жорсткої конкуренції. Акцентовано увагу на тому, що формування та впровадження систем управління якістю дозволяє підприємствам більш якісно й системно управляти ризиками, що, безумовно, є переконливою конкурентною перевагою в складних економічних умовах. Наголошено на важливості сертифікації системи управління якістю та наявності сертифікату на відповідність вимогам міжнародного стандарту ISO 9001:2015 як засобу успішності при проведенні переговорів із закордонними замовниками та інвесторами, виходу на нові міжнародні ринки, перспективним можливостям для бізнесу, ліквідації торговельних бар'єрів. З'ясовано, що пріоритетним напрямком діяльності підприємств морського транспорту в жорстких умовах ринкових та євроінтеграційних процесів і засобом досягнення ключових цілей бізнесу має стати формування та впровадження систем управління якістю в контексті вимог міжнародного стандарту ISO 9001:2015. Розроблено логіко-структурну схему формування систем управління якістю на підприємствах морського транспорту, яка містить п'ять основних етапів. Запропоновано план заходів на всіх етапах формування систем управління якістю на підприємствах морського транспорту в контексті вимог міжнародного стандарту ISO 9001:2015.

The article is devoted to the issues of formation and implementation of quality management systems in the context of the requirements of the international standard ISO 9001:2015 at maritime transport enterprises to improve their activities. The need for the formation of quality management systems in the context of the requirements of the international standard ISO 9001:2015 at enterprises is substantiated as a new approach to managing and adapting to the influence of external factors in conditions of fierce competition. The essence of the quality management system in a practical sense and in a broad sense is clarified. Attention is focused on the fact that the

formation and implementation of quality management systems allows enterprises to manage risks more efficiently and systematically, which, of course, is a convincing competitive advantage in difficult economic conditions. The importance of quality management system certification and the availability of a certificate of compliance with the requirements of the international standard ISO 9001:2015 is emphasized as a means of success in negotiations with foreign customers and investors, entering new international markets, promising business opportunities, eliminating trade barriers, strengthening close ties between global production, trade and consumption. It is proven that maritime transport plays an important role in the economic growth of Ukraine, is a complex stochastic system that must ensure high-quality work and interaction with all other entities or subsystems. It is found out that the priority area of activity of maritime transport enterprises in the harsh conditions of market and European integration processes and a means of achieving key business goals should be the formation and implementation of quality management systems in the context of the requirements of the international standard ISO 9001:2015. A logical and structural scheme for the formation of quality management systems at maritime transport enterprises has been developed, which contains five main stages. A plan of measures has been proposed at all stages of the formation of quality management systems at maritime transport enterprises in the context of the requirements of the international standard ISO 9001:2015.

Ключові слова: *система управління якістю, стандарт ISO 9001:2015, морський транспорт, конкурентні переваги, логіко-структурна схема.*

Keywords: *quality management system, ISO 9001:2015 standard, maritime transport, competitive advantages, logical structure diagram.*

Постановка проблеми. Стрімка глобалізація економіки та зростання конкуренції сьогодні створюють нові виклики для вітчизняних підприємств. Вітчизняним підприємствам-суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності важко вистояти в ринковій конкуренції, часто саме через невідповідну

міжнародним вимогам якості продукції (послуг). Зокрема це стосується сфери морського транспорту. Морський транспорт відіграє важливу роль для економічного зростання нашої країни, адже через морські порти проходять мільйони тонн вантажів щорічно.

Морське судноплавство є важливим чинником економічного розвитку та економічної системи кожної морської країни. Ця сфера діяльності є складною стохастичною системою, що має забезпечувати якісну роботу та взаємодію з усіма іншими суб'єктами чи підсистемами морського транспорту [1]. Ефективно спланована, організована та контрольована система управління може стати визначальним чинником, що дозволить забезпечувати якість та безпеку послуг морського транспорту.

Разом з тим, сучасні вимоги до діяльності вітчизняних підприємств спрямовані на інтеграцію України до Європейського Союзу (ЄС). Нині очевидним є те, що євроінтеграційні процеси вимагають від діяльності підприємств морського транспорту наполегливої і цілеспрямованої роботи щодо забезпечення високої якості та конкурентоспроможності послуг. Висока конкуренція змушує керівників підприємств шукати нові, більш перспективні підходи до виконання бізнес-процесів, які б забезпечували задоволеність потреб споживачів, дозволяли відстояти свої позиції на вітчизняному та міжнародному ринках.

Зважаючи на вищезазначене, пріоритетним напрямком діяльності підприємств морського транспорту та засобом досягнення ключових цілей бізнесу має стати формування та впровадження систем управління якістю в контексті вимог універсального міжнародного стандарту ISO 9001:2015. Це забезпечить конкурентні переваги в жорстких ринкових умовах, поліпшення бізнес-процесів, підвищення якості продукції і послуг, що, в свою чергу, призведе до збільшення кількості клієнтів, прибутку та формування інвестиційної привабливості.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні і практичні аспекти щодо формування систем управління якістю на підприємствах різних

сфер діяльності розглядаються такими вченими як Н.С. Скопенко, Т.В. Павлова, В.М. Маховка, В. М. Вишовський, Л.А. Траченко, Л. Лінгур, О. Мартинюк, О. Єсіна, Н.І. Драгнєва Добрівська М.В. та ін. Питань щодо поліпшення діяльності підприємств морського транспорту досліджують вчені Очередько О.О., Рибакін М.І., Хомінська Т.В., Вольська О. М., Ярова Н. В., Воркунова О. В., Райчева Л.І., Смирнов І., Косарева, Л. Л. Сотниченко, К. М. Кузьменко, Я. М. Станєва та ін.

Незважаючи на великий обсяг праць науковців, недостатньо уваги надається дослідженню питань щодо формування та впровадження систем управління якістю в контексті вимог міжнародного стандарту ISO 9001:2015 на підприємствах морського транспорту як дієвого засобу поліпшення їх діяльності.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження питань щодо формування систем управління якістю в контексті вимог міжнародного стандарту ISO 9001:2015 та розробка логіко-структурної схеми їх впровадження на підприємствах морського транспорту задля поліпшення діяльності.

Виклад основного матеріалу. Традиційно ефективне управління підприємством розглядається як процес, заснований на застосуванні сучасних управлінських технологій і більш досконалих форм його організації. Принаймні аналіз теоретичних і практичних напрацювань науковців свідчить про те, що для досягнення вищезазначених цілей дієвим є системний підхід із застосуванням міжнародних стандартів, які дозволяють забезпечити високі економічні показники та конкурентні переваги підприємствам будь-якої сфери діяльності. Ключовим є універсальний міжнародний стандарт ISO 9001:2015, вимоги якого спрямовані на створення та впровадження систем управління якістю на підприємствах будь-яких сфер діяльності.

Необхідність формування системи управління якістю на підприємстві зумовлена потребами в пошуку нових методів ведення господарювання та його адаптації до впливу факторів зовнішнього середовища в умовах загострення конкуренції. При створенні системи управління якістю ключову роль відіграють

лідерство та відповідальність керівництва; орієнтація на споживача; спроможність організовувати ефективну діяльність; раціональне управління процесами та ресурсами; формування мотиваційного механізму для персоналу [2].

Систему управління якістю необхідно визначати як сукупність взаємопов'язаних та взаємозалежних процесів, що дозволяють визначати політику, цілі та завдання. Якщо розглядати з практичного боку, то система управління якістю є своєрідними управлінським інструментом, за допомогою якого підприємства можуть поліпшувати свою діяльність та якість продукції (послуг, робіт). У широкому сенсі система управління якості складається з організаційної структури разом із системою планування, процесами діяльності, ресурсами та документацією, потрібними для досягнення цілей у сфері якості [3]. Головною метою система управління якості є досягнення довгострокового успіху, високої конкурентоспроможності шляхом максимального задоволення запитів споживачів, співробітників, власників і суспільства.

Водночас формування та впровадження системи управління якості відповідно до міжнародного стандарту ISO 9001:2015 на підприємстві передбачає цілеспрямовану й свідому зміну керівництвом компанії філософії організаційного розвитку щодо якості, дозволяє більш якісно й системно управляти ризиками у своїй діяльності, що, безумовно, є переконливою конкурентною перевагою в складних економічних умовах [4].

Сучасний стан відновлення економіки України має великі передумови для розширення інтересів у потенційних інвесторів до вітчизняного бізнесу. Вони будуть вимагати ефективні, засновані на вимогах міжнародних стандартів та зрозумілі для європейців процеси управління бізнес-системами підприємства, бухобліку, звітності тощо. Найбільш оптимальними для забезпечення зазначених вимог може бути створення, впровадження та сертифікація систем управління якістю відповідно до вимог ДСТУ ISO 9001:2015 [5].

Варто зосередити увагу на тому, що важливим аспектом є сертифікація систем управління якістю та наявність у виробника (надавача послуг) сертифікату на відповідність вимогам міжнародного стандарту ISO 9001:2015

при проведенні переговорів із закордонними замовниками та інвесторами, які вважають це обов'язковою умовою. Такий підхід забезпечить успішний результат переговорів та досягнення цілей у діловому партнерстві.

Розроблення і впровадження та сертифікація системи управління якістю на основі міжнародних стандартів ISO серії 9000 є одним з основних завдань менеджменту підприємства. Це гарант стабільності та успіху функціонування підприємства, що в подальшому сприятиме завоюванню нових сегментів, виходу на нові міжнародні ринки, перспективним можливостям для бізнесу, ліквідації торговельних бар'єрів, зміцненню тісних взаємозв'язків між світовим виробництвом, торгівлею і споживанням [6].

У міжнародному стандарті ISO 9001:2015 акцентовано увагу на тому, що система управління якості має органічно вписуватися в загальну систему менеджменту підприємства та не суперечити її принципам. Зважаючи на вимоги стандарту ISO 9001:2015 до формування системи управління якістю, потрібно розуміти, що їх виконання – це не що інше як забезпечення ефективного управління бізнесом.

Варто зазначити, що структура стандарту ISO 9001:2015 містить замкнутий управлінський цикл і при правильному застосуванні забезпечує саморозвиток системи. Цикл Демінга містить функції планування, виконання, контролю та коригування, що дозволяє підприємству забезпечувати його процеси необхідними ресурсами, здійснювати управління ними, визначати й реалізовувати можливості для їхнього поліпшення.

Зокрема пункт 4.4 стандарту ISO 9001:2015 містить вимоги щодо визначення та застосування процесів, необхідних для формування системи управління якістю підприємства та основі ризик-орієнтованого підходу. Підприємство має визначати процеси, необхідні для системи управління якістю та їх застосування, а також повинно [7]:

- а) визначити необхідні входи цих процесів і очікувані від них виходи;
- б) визначити послідовність і взаємодію цих процесів;

в) визначити та застосовувати критерії та методи (зокрема моніторинг, вимірювання та відповідні показники дієвості), потрібні для забезпечування результативності функціонування та контролювання цих процесів;

г) визначити ресурси, потрібні для цих процесів, і забезпечувати їх наявність;

д) призначити осіб з відповідальністю та повноваженнями щодо цих процесів;

ж) розглядати ризики та можливості, що їх визначають відповідно до вимог у 6.1;

е) оцінювати ці процеси та запроваджувати будь-які зміни, потрібні для забезпечування того, щоб ці процеси досягали своїх передбачених результатів;

є) поліпшувати процеси та систему управління якістю.

Впровадження на підприємствах міжнародного стандарту ISO 9001:2015 сьогодні є складним завданням. Вище керівництво має забезпечити інтеграцію системи управління якістю в бізнес-процеси компанії. Суттєвим напрямком у досягненні цієї мети є визначення та оцінювання ризиків підприємства, враховуючи його контекст (зовнішні та внутрішні фактори, що впливають на діяльність підприємства; аналіз потреб та очікувань зацікавлених сторін). Ризик-орієнтований підхід вимагає визначити та врахувати при плануванні системи управління якістю ризики, що можуть виникнути в процесі діяльності організації та розробити заходи реагування на них [8].

Сучасний стан господарювання у сфері транспортної галузі характеризується як такий, що не повною мірою відповідає вимогам євроінтеграційного курсу України та інтеграції національної транспортної мережі в Транс'європейську транспортну мережу. Нині транспортна галузь задовольняє лише основні потреби населення та економіки в перевезеннях за обсягом, проте не за якістю [9].

В українській економіці відбувається становлення конкурентного середовища, яке вимагає від підприємств морської галузі пошуку нових форм і методів ведення конкурентної боротьби, встановлює високі вимоги до якості

послуг, реалізуючи євроінтеграційний вектор розвитку. Держава повинна забезпечувати пропорційність розвитку морського транспорту, зберігати або знов створювати структуроутворюючі підприємства, сприяти підприємницькій діяльності у цій сфері [10].

Разом з тим євроінтеграційний вектор руху України орієнтований на досягнення таких цілей розвитку морського транспорту та його модернізації: міжнародна і внутрішня конкурентоспроможність; безпечність руху морських і річкових суден; безпека життя персоналу і пасажирів; впровадження системи управління якістю в бізнес-процеси на морському транспорті; привабливість для інвесторів і підприємців; екологічна, енергетична, логістична ефективність; підготовка та сертифікація персоналу відповідно до європейських стандартів; прозорість ринку перевезень внутрішніми і зовнішніми водними шляхами у частині портових операторів, перевізників та судновласників [11].

Досвід розвитку найбільших світових портів свідчить про те, що ефективність їх функціонування багато в чому визначається якістю транспортних послуг. Оскільки морський порт за своєю суттю є сервісною організацією, що надає широкий спектр послуг, що супроводжують основний транспортний процес просторового переміщення вантажів, проблема підвищення якості портових послуг набуває більшого значення в умовах високої конкуренції у боротьбі за світові транспортні та вантажні потоки [12].

На будь-якому транспортному підприємстві якість послуг визначається такими критеріями як задоволенням потреб споживача послуг (замовника); необхідністю отримання прибутку; забезпеченням виконання вимог стандартів безпеки та охорони навколишнього середовища відповідно до міжнародних та національних норм. Для того, щоб визначити місце транспортного підприємства в системі транспортного обслуговування, необхідно враховувати всі зазначені фактори, що впливають на якість послуг, створивши систему управління якістю [13].

Ефективність розвитку морського транспорту потрібно забезпечувати шляхом зменшення ресурсоємності функціональної діяльності. Результати

діяльності залежать від таких факторів: стабільності та ритмічності завантаження виробничого потенціалу, оптимальності взаємодії підрозділів виробничої інфраструктури на принципах логістики. У будь-якому з них в тій чи іншій мірі відбивається принцип посилення регуляторного управління за системою міжнародних стандартів [14].

У системі управління підприємств морського транспорту ефективність визначається двома групами показників: результативні – загальний розмір чистого доходу і його відношення на одиницю ресурсів; підприємницькі – співвідношення результатів і витрат. Вважаємо, що досягнення зазначених груп показників можливе завдяки впровадженню систем управління якістю, згідно з вимогами міжнародного стандарту ISO 9001:2015.

Розглянувши проблеми та перспективи розвитку підприємств морського транспорту очевидним є те, що засобом вирішення проблем та для забезпечення конкурентних переваг може стати створення та впровадження систем управління якістю в контексті вимог міжнародного стандарту ISO 9001:2015.

Керівництво підприємств має розуміти, що, незважаючи на всі фінансові, часові та інші витрати, упровадження та сертифікація систем управління якістю має стати стратегічним рішенням організації для розвитку власного бізнесу.

Для досягнення стану результативного функціонування систем управління якістю на підприємствах послуг морського транспорту необхідно правильно вирішити всі методологічні завдання їх створення, застосовуючи раціональний алгоритм реалізації цього проєкту.

Проєкт упровадження системи управління якістю передбачає виконання кількох ключових етапів, які визначають функціональну спроможність майбутньої системи. Умови виконання цих етапів, як і їхня послідовність, відіграють важливу роль.

Розроблено логіко-структурну схему формування систем управління якістю на підприємствах морського транспорту, яка містить п'ять етапів (рис. 1). Загалом виокремлюють три основні етапи створення системи управління якістю: розробка, впровадження та сертифікація.

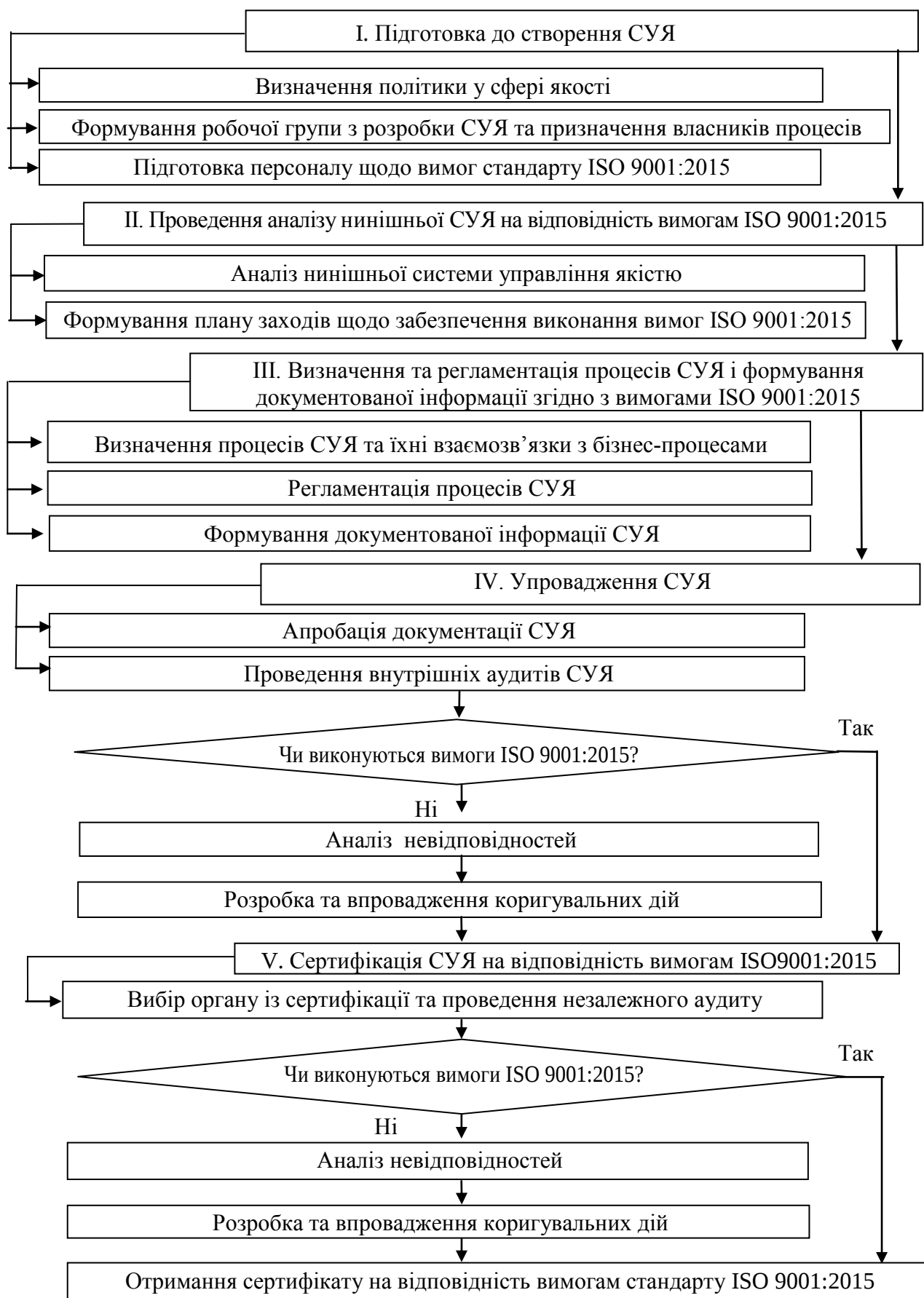

Рис. 1. Логіко-структурна схема формування систем управління якістю на підприємствах морського транспорту (розроблено автором)

Кожен з етапів містить низку послідовних або паралельних завдань. Однак для більш детального й ефективного проєктування системи управління якістю вважаємо за доцільне виокремити 5 етапів: підготовка до створення системи управління якістю (СУЯ); проведення аналізу нинішньої СУЯ на відповідність вимогам ISO 9001:2015; визначення та регламентація процесів СУЯ і формування документованої інформації згідно з вимогами ISO 9001:2015; упровадження СУЯ; сертифікація СУЯ на відповідність вимогам ISO 9001:2015.

Для ефективної реалізації проєкту формування систем управління якістю на підприємствах морського транспорту розроблено план робіт та перелік вимог і заходів на кожному етапі їхнього виконання (табл.1).

Таблиця 1. План робіт щодо формування систем управління якістю на підприємствах морського транспорту в контексті вимог стандарту ISO 9001:2015

Найменування етапів	Види робіт	Вимоги, заходи
1. Підготовка до створення СУЯ	1. Визначення політики у сфері якості	Розробка і затвердження вищим керівництвом підприємства політики у сфері якості, яка включає: стратегічні цілі; принципи; зобов'язання і завдання у сфері якості; способи досягнення цілей.
	2. Формування робочої групи з розробки СУЯ та призначення власників її процесів	Формування робочої групи з розробки СУЯ здійснюється за критеріями: компетентність, відповідальність, професіоналізм, спроможність виконувати функції власників процесів та затверджується наказом вищого керівництва. Планування, організацію та контроль щодо розробки процесів СУЯ здійснюють їх власники, які призначаються вищим керівництвом.
	3. Навчання персоналу щодо вимог стандарту 9001:2015	Проведення навчання керівництва підприємства та членів робочої групи за темою «Курс внутрішніх аудиторів систем управління якістю згідно з вимогами стандарту ISO 9001:2015 та ISO 19011:2018». Отримання відповідних сертифікатів за результатами іспиту.
II. Аналіз нинішньої СУЯ на відповідність вимогам ISO 9001:2015	1. Оцінка відповідності фактичних результатів функціонування нинішньої СУЯ вимогам стандарту ISO 9001:2015	Визначення сфери застосування СУЯ та. окреслення видів діяльності підприємства для її сертифікації. Аналіз організаційної структури та функцій управління. Складання матриці відповідності фактичних результатів функціонування нинішньої СУЯ вимогам стандарту ISO 9001:2015.
	2. Планування заходів щодо забезпечення виконання вимог ISO 9001:2015	Внесення змін в організаційну структуру для повноцінної реалізації процесного підходу в СУЯ (за необхідності). Розробка плану-графіка здійснення заходів щодо виконання вимог стандарту ISO 9001:2015 з призначенням відповідальних (власників процесів).

Продовження таблиці 1

Найменування етапів	Види робіт	Вимоги, заходи
III. Визначення та регламентація процесів СУЯ і формування необхідної документованої інформації згідно до вимог ISO 9001:2015	1. Визначення процесів СУЯ та їх взаємозв'язки з бізнес-процесами	Визначення процесів та підпроцесів СУЯ згідно з вимогами ISO 9001:2015. Розробка моделі процесів СУЯ. Установлення бізнес-процесів підприємства та окреслення взаємозв'язків з процесами СУЯ.
	2. Регламентація процесів СУЯ	Розробка процедур (положень, інструкцій) щодо виконання процесів з потрібним ступенем докладності. Установлення алгоритмів і процедур виконання всіх процесів СУЯ. Визначення показників, критеріїв і методик оцінювання результативності процесів. Розробка операційних процедур бізнес-процесів підприємства. Розподіл відповідальності й повноважень між учасниками кожного процесу на всіх рівнях, конкретизація посадових обов'язків.
	3. Формування документованої інформації СУЯ	Розробка необхідної документації процесів СУЯ згідно з вимогами стандарту ISO 9001:2015 (обов'язкові).
IV. Упровадження СУЯ	1. Апробація документації СУЯ	Затвердження та актуалізація документованих процедур виконання процесів СУЯ всіх рівнів деталізації. Введення в дію розроблених документів СУЯ (політики й цілей у сфері якості, документованих процедур виконання процесів, інструкцій тощо). Ознайомлення персоналу з документацією СУЯ. Навчання персоналу роботі в умовах функціонування СУЯ ISO 9001:2015. Виконання процесів СУЯ відповідно до розроблених документів, що їх регламентують. Здійснення бізнес-процесів згідно з документованими процедурами СУЯ.
	2. Проведення внутрішніх аудитів СУЯ	Призначення групи внутрішніх аудиторів. Розробка плану-графіка проведення аудитів. Формування опитувальних (контрольних) листків для оцінки функціонування СУЯ. Перевірка відповідності створеної СУЯ вимогам ISO 9001:2015.
	3. Розробка та впровадження коригувальних дій	У разі виявлення невідповідностей під час внутрішнього аудиту, підприємству необхідно здійснити їх аналіз та визначити причини їхнього виникнення. Розробити план коригувальних дій для усунення причин виявлених і/або можливих невідповідностей. Поступове введення постійної практики діагностики й поліпшення СУЯ.
V. Сертифікація СУЯ на відповідність вимогам ISO 9001:2015	1. Вибір органу сертифікації та проведення незалежного аудиту СУЯ	Підготовка необхідного пакету документів СУЯ та передача їх для аналізу в незалежний орган сертифікації. Укладання договору на проведення сертифікаційного аудиту. Формування групи аудиторів та Проведення сертифікаційного аудиту СУЯ групою аудиторів, згідно з програмою.
	2. Розробка та впровадження коригувальних дій	У разі виявлення невідповідностей під час проведення сертифікаційного аудиту, підприємству необхідно здійснити їх аналіз та виявити причини їхнього виникнення. Сформулювати та впровадити коригувальні заходи. Внести зміни до документації СУЯ, що регламентують процеси СУЯ. Перевірка впровадження коригувальних дій та отримання сертифікату на відповідність вимогам стандарту ISO 9001:2015.

Джерело: розроблено автором

Варто зазначити, що ефективність функціонування систем управління якістю багато в чому визначається на етапі розробки та впровадження. Ухвалення рішення про організацію робіт щодо впровадження систем управління якістю знаходиться в компетенції вищого керівництва підприємства морського транспорту.

Безперечним має стати сертифікація систем управління якістю підприємств морського транспорту з отриманням сертифікату на відповідність міжнародному стандарту ISO 9001:2015. Це забезпечить низку переваг для успішного ведення бізнесу у сфері послуг морського транспорту, зокрема поліпшення якості послуг (робіт), підвищення конкурентоспроможності та зміцнення конкурентних позицій на міжнародних ринках.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Морський транспорт відіграє важливу роль для економічного зростання України. Пріоритетним напрямком діяльності підприємств морського транспорту та засобом досягнення ключових цілей бізнесу має стати формування та впровадження та сертифікація систем управління якістю в контексті вимог міжнародного стандарту ISO 9001:2015. Для успішної реалізації проекту створення систем управління якістю доцільно застосовувати логіко-структурну схему її формування та запропонований план заходів на всіх етапах. Подальші дослідження будуть спрямовані на розробку методологічних аспектів для формування інтегрованих систем управління у сфері послуг морського транспорту.

Література

1. Очередько О. О., Рибакін М. І., Хромінська Т. В. Модель управління підприємствами морського транспорту для підвищення їхньої рентабельності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2021. Вип. 39. С. 125-129.
2. Скопенко Н. С. Павлова Т. В. Формування системи управління якістю продукції підприємства в сучасних умовах господарювання. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2018. № 30(1). С. 150-154.

3. Маховка В. М., Вишовський В. М. Формування системи управління якістю продукції підприємства в сучасних умовах господарювання. *Економічний форум*. 2016. № 2. С. 189-193.
4. Траченко Л. А. Системи управління якістю підприємств сфери інжинірингу: монографія. Одеса : ОНЕУ, 2019. 380 с.
5. Лінгур Л., Мартинюк О., Єсіна О. Впровадження стандартів якості в управління підприємствами малого та середнього бізнесу. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки»*. 2023. № 1 (107). С. 12-18.
6. Драгнєва Н. І., Добрівська М. В. Сучасні тенденції формування систем управління якістю. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2023. Том 8. № 4. С. 244-249.
7. ДСТУ ISO 9001:2015 (ISO 9001:2015, IDT). Системи управління якістю. Вимоги. [Чинний від 2016-07-01]. Вид. офіц. Київ, ДП «УкрНДНЦ». 2016. 22 с.
8. Траченко Л. А., Лосіцька Т. І., Бондар В. А. Концептуальні засади формування систем управління якістю на підприємствах сфери інжинірингових послуг. *Institutional development mechanisms of the financial system of the national economy : collective monograph*. Batumi : Publishing House “Kalmosani”, 2020. Р. 176-198.
9. Вольська О. М. Основні напрямки державного регулювання транспортної галузі. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2019. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2019_1_17 (дата звернення: 10.01.2025).
10. Ярова Н. В., Воркунова О. В. Світова економічна концепція створення логістичного центру на базі морського торговельного порту. *Розвиток методів управління та господарювання на транспорті: Зб. наук. праць*. 2022. № 4 (81). С. 27-42.
11. Райчева Л.І. Євроінтеграційний інституціональний вектор економічного розвитку водного транспорту. *Підприємництво та інновації*. 2023. № 26. С. 19-23.

12. Смирнов І., Косарева Т. Транспортна логістика. Київ: Видавництво Центр навчальної літератури, 2018. 224 с.

13. Сотниченко Л. Л., Кузьменко К. М., Станєва Я. М. Теоретичні основи організації та управління портовим сервісом в галузі морського транспорту. *Наука і техніка сьогодні. Серія «Економіка»*. Київ. 2024. № 2(30). С. 449-461.

14. Очередько О. О. Організація управління функціональною діяльністю підприємств морського транспорту. *ДонДУУ. Менеджер*. 2020. № 2 (87). С. 167-174.

References

1. Ochered'ko, O.O. Rybakin, M.I. and Khromins'ka, T.V. (2021), "Management model of maritime transport enterprises to increase their profitability", *Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu*, vol. 39, pp. 125-129.

2. Skopenko, N.S. and Pavlova, T.V. (2018), "Formation of a system for managing the quality of enterprise products in modern business conditions", *Naukovyj visnyk Khersons'koho derzhavnoho universytetu*, vol. 30 (1), pp. 150-154.

3. Makhovka, V.M. and Vyshovs'kyj, V.M. (2016), "Formation of a system for managing the quality of enterprise products in modern business conditions", *Ekonomichnyj forum*, vol. 2, pp. 189-193.

4. Trachenko, L.A. (2019), *Systemy upravlinnia iakistiu pidpriemstv sfery inzhynirynhu* [Quality management systems of engineering enterprises], ONEU, Odesa, Ukraine.

5. Linhur, L. Martyniuk, O. and Yesina, O. (2023), "Implementation of quality standards in the management of small and medium-sized businesses", *Naukovyj visnyk Poltavs'koho universytetu ekonomiky i torhivli. Seriya «Ekonomichni nauky»*, vol. 1 (107), pp. 12-18.

6. Drahnieva, N.I. and Dobrivs'ka, M.V. (2023), "Modern trends in the formation of quality management systems", *Ukrains'kyj zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky*, vol. 8, no. 4, pp. 244-249.

7. UkrNDNTs (2016), DSTU ISO 9001:2015 (ISO 9001:2015, IDT). *Systemy upravlinnia iakistiu. Vymohy* [DSTU ISO 9001:2015 (ISO 9001:2015,

IDT). Quality management systems. Requirements], DP «UkrNDNTs», Kyiv, Ukraine.

8. Trachenko, L.A. Losits'ka, T.I. and Bondar, V.A. (2020), “Conceptual principles for the formation of quality management systems at enterprises in the field of engineering services”, Institutional development mechanisms of the financial system of the national economy, Publishing House “Kalmosani”, Batumi, Georgia, pp. 176-198.

9. Vol's'ka, O.M. (2019), “The main directions of the state regulation of the transport industry”, Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia i mistsevoho samovriaduvannia, vol. 1, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2019_1_17 (Accessed 10.01.2025).

10. Yarova, N.V. and Vorkunova, O.V. (2022), “World economic concept of creating a logistics center based on a commercial sea port”, Rozvytok metodiv upravlinnia ta hospodariuvannia na transporti: Zb. nauk.prats', vol. 4 (81), pp. 27-42.

11. Rajcheva, L.I. (2023), “European integration institutional vector of economic development of water transport”, Pidpryemnytstvo ta innovatsii, vol. 26, pp. 19-23.

12. Smyrnov, I. and Kosareva, T. (2018), Transportna lohistyka [Transport logistics], Tsentr navchal'noi literatury, Kyiv, Ukraine.

13. Sotnychenko, L.L. Kuz'menko, K.M. and Stanieva, Ya.M. (2024), “Theoretical foundations of organizing and managing port services in the field of maritime transport”, Nauka i tekhnika s'ohodni. Seriia «Ekonomika», vol. 2 (30), pp. 449-461.

14. Ochered'ko, O.O. (2020), “Organization of management of functional activities of maritime transport enterprises”, DonDUU. Menedzher, vol. 2 (87), pp. 167-174.

Стаття надійшла до редакції 20.01.2025 р.